

Regeringskansliet, Klimat- och
näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Förslag till förordning om bidrag för energieffektivisering i småhus

Er beteckning: KN2023/02548

Sammanfattning

Det är positivt att ett energieffektiviseringsbidrag för småhus föreslås. Länstyrelsen anser däremot att det finns några oklarheter kring begrepp, handläggningstider samt villkor för stödet.

Vi har också synpunkter på vilka åtgärder stöd får lämnas till, samt att kulturmiljövärden behöver vägas in i bedömningen. Förutsättning för bidrag till åtgärder bör vara att energieffektiviseringsåtgärden inte är ovarsam eller leder till att byggnaden förvanskas, samt att åtgärden inte innebär en negativ klimatbelastning och att därmed hushållning med resurser främjas.

Förutsättningar för bidrag

Att enbart förlita sig på el till uppvärmning och varmvatten är inte lämpligt, oavsett om det är via värmepump eller direktverkande elsystem, eftersom det leder till att elbehovet är som störst när utomhustemperaturen är som lägst. Det leder till att onödiga effekttoppar uppstår, vilket i sin tur leder till onödigt höga elpriser. Om stödet ska bli effektivt behöver det bidra till att kopplingen mellan köldperioder och kraftiga effekttoppar kunna brytas. Vi vill därför föreslå att det alltid är ett krav med en alternativ uppvärmningskälla, för att erhålla bidrag. Förslagsvis kan formuleringen utformas enligt följande:

För att få bidrag till konvertering till styrbar luft/luftvärmepump krävs att en varmvattenberedare med inbyggd värmepump och att en

anordning för uppvärmning med bibränsle också installeras eller finns installerad sedan tidigare.

Bibränsleeldade pannor och kaminer som dessutom är vattenmantlade och både kan fylla bostadens behov av varmvatten och uppvärmning, utan att driva upp priset på el vid köldperioder. Det vore därför även önskvärt att stödet utformas så att det särskilt ges till anordningar för uppvärmning och varmvatten med bibränsle.

Vissa förbehåll behövs dock när det gäller både värmepumpar och bibränsle. Finns det tillgång till fjärrvärme i anslutning till fastigheten ska inte bidrag utgå till värmepumpsalternativ. När det gäller bidrag till bibränslealternativ, behöver lokala föreskrifter vara styrande för möjligheterna att erhålla bidrag. Tillåter inte lokala kommunala begränsningar t.ex. vedeldning ska det heller inte gå att erhålla bidrag för det.

Tilldelning av stödet borde också grundas på byggnadens förutsättningar, där byggnadens energiprestanda är en viktig del, och även att utgå från nyckeltal, som t.ex. Klimatklivet men i detta fall för energiförbrukning/yta bostad. Syftet skulle vara att stödet tilldelas de byggnader som har störst behov av det, vilket då ger bästa klimatnytta.

I övrigt behöver även stödet beakta de krav som Boverket tagit fram om energihushållning och att renovera energieffektivt.

Förordningen 1 §

Begreppen energianvändning och effektbehov behöver förtydligas ytterligare i 1§. Det behöver även klargöras vad som menas med eluppvärmning, om det är när uppvärmningssystemet drivs av el eller är när värmebäraren är el.

Förordningen 3–5§§

Förordningen bör innehålla en ny paragraf under rubriken förutsättningar för bidrag. Förutsättning för bidrag till åtgärder enligt 11§ bör vara att energieffektiviseringsåtgärden inte är ovarsam eller leder till att byggnaden förvanskas. En förutsättning för bidrag enligt 11§ bör även vara att åtgärden inte innebär en negativ klimatbelastning och att därmed hushållning med resurser främjas.

Krav på den som utför energieffektiviseringsåtgärderna

3 § På sidan fyra i remissen beskrivs kravet på att den som utför åtgärderna ska vara godkänd för F-skatt och att detta ska styrkas redan i ansökan om stöd. Länsstyrelsen anser det inte vara rimligt att sätta krav på sökande att ha en entreprenör klar för arbetet som ska genomföras redan i ansökningsskedet. Detta krav bidrar också till otydligheten kring om det är så att ett projekt måste vara påbörjat för att det ska gå att söka bidrag. Vidare tar det bort möjligheten för personer med yrkeskunskap som själva vill utföra åtgärderna.

Retroaktivitet och tidpunkter för ansökan

4 § och 15 §. När det gäller formuleringen om retroaktivitet, sida 4, anser vi att den behöver omformuleras så att även kostnader som uppkommit inom aktuell tidsperiod kan vara grund för att ge bidrag, enligt följande förslag:

Bidrag får ges till kostnader för material som beställts eller levererats tidigast den 8 november 2022.

Anledningen är att vinterns höga elkostnader har medfört hög efterfrågan på företag som levererar produkter och tjänster inom bidragets omfattning, till exempel värmepumpar och kaminer. Det har medfört långa leveranstider och att köer uppstått för genomförande av energieffektiviseringsinsatser. De som varit förutseende och beställt tidigare ska inte behandlas annorlunda än de som gjort beställning efter att stödet aviserats. Båda grupperna har ju handlat helt rätt utifrån informationen om energibesparing från Regeringen och Energimyndigheten.

Vidare är formuleringarna gällande retroaktivitet motstridiga då det i 4 § står att bidrag får täcka kostnader för material som beställts från och med 8 november medan det i 15 § står att ”om åtgärden påbörjas mellan 8 november 2022 och 15 mars 2023” vilket antyder att material kan beställas innan 8 november.

Vi anser också att det finns en alltför snäv begränsning i hur beställning/köp ska ha utförts. I förslaget uttrycks att husägaren ska ha beställt/köpt materialet via butik eller via webben och ska kunna uppvisa ett orderdatum. Med denna formulering exkluderas de husägare som använt sig av ett företag för inköp av material. Formuleringen behöver alltså utvidgas så att det även är möjligt att lämna in andra underlag, till

exempel i form av beställningar från företag, som utförts på uppdrag av husägarna.

Byggsektorn bidrar i dagsläget till en betydande del av Sveriges klimatpåverkan. En av anledningarna är branschens huvudfokus inte är återbruk, utan ligger på att byta ut äldre konstruktioner till nya, till exempel fönster. Det finns ofta starka incitament från tillverkare av nya produkter. Det är oftast mycket mer energieffektivt och klimatsmart att underhålla och komplettera befintliga fönster med energieffektiviserande åtgärder. När det gäller åtgärder för att förbättra klimatskärmen, behöver stödet alltså premiera insatser som fokuserar åtgärder som effektiviserar, inte i första hand utbyte av fönster. Ett stöd som å ena sidan effektiviserar men samtidigt leder till ökad energianvändning och utsläpp från nyproduktion urholkar sin egen potential till energibesparing.

Konverteringsåtgärder och klimatskärmsåtgärder

7 § 2. Villkor för fjärrvärme är att fjärrvärmens svarar för hela det årliga värmebehovet för uppvärmning av tappvarmvatten. En konsekvens av detta blir att solfångare som stödjer uppvärmning av tappvarmvattnet gör att hela fjärrvärmeanslutningen kommer att nekas stöd.

Ansökan om bidrag (14§)

Uppföljning av varsamhetskravet och förvanskingsförbudet bör säkerställas. Detta bör ske genom föreskrift om att beslut om bygglov eller fullgjord anmälan bifogas ansökan i förordningens 14§. Det bör även utredas huruvida föreskrifterna kan reglera uppföljning av varsamhetskrav och förvanskingsförbud i det fall åtgärden inte kräver bygglov eller anmälan.

Förordningen bör kompletteras med tillkommande paragraf. Förutsättningar för bidrag till åtgärder enligt 11§ bör vara att energieffektiviseringsåtgärden inte är ovarsam eller leder till att byggnaden förvanskas samt att åtgärden inte innebär en negativ klimatbelastning.

Bidraget får endast ges om småhusets värdeår är tidigare än 1990. Länsstyrelsen bedömer att det är sannolikt att förslaget omfattar byggnader med höga kulturhistoriska värden. Såsom förslaget är utformat finns ingen uppföljning av varsamhetskravet och förvanskingsförbudet vilket kan leda till negativa påverkan på kulturhistoriska värden. I synnerhet är det åtgärder som tilläggsisolering,

dörrar och fönster som, beroende på hur åtgärden utförs, kan få stor påverkan på byggnadens värdebärande uttryck och karaktärsdrag.

Det medför i sin tur negativa konsekvenser för ett arbetssätt i enlighet med vägledande policydokument som syftar till hållbar samhällsutveckling, såsom Agenda 2030 (mål 11.4) och New Urban Habitat. Även målet för Gestaltad livsmiljö där bebyggelsens kulturvärden pekats ut, berörs av förslaget. Detta bör nämnas i konsekvensanalysen.

Ansökan och beslut om bidrag

15 § och 17 § Slutår för utbetalning är 2025. Enligt 15 § kan en ansökan lämnas in senast den 1 juni 2025 för att det ska finnas en möjlighet att handlägga ärendena. Med en genomförandetid på 6 månader för den som söker stöd hamnar vi väldigt nära årsskiftet. Det finns i 17 § även ett förslag på att en begäran om utbetalning senast ska inkomma till länsstyrelsen den 1 oktober 2025. Det är oklart om genomförandetiden på 6 månader eller skrivningen om att begäran om utbetalning ska inkomma senast den 1 oktober är skarpast. Det kan vara en fördel att tidigarelägga möjligheten att söka stöd så den matchar 6 månader före den 1 oktober. Det kan i slutet av 2025 uppstå stora ärendebalanser för att lösa handläggningen före årets utgång.

16 §. På sidan sju i remissen står det att åtgärderna ska vara färdigställda inom 6 månader från dagen för påbörjandet. Denna tidsgräns finns inte med i förordningen. Det enda som nämns där är att länsstyrelsen ska sätta datum när åtgärderna senast ska vara färdigställda.

Konsekvenser för miljö

Förslagets konsekvensbedömning för miljön bör nyanseras. Stödet omfattar endast bidrag till materialkostnader i samband med klimatskärmsåtgärder enligt 11§. Beträffande åtgärder på klimatskärmen uppmuntrar inte stödets utformning till ett cirkulärt förhållningsätt utan bedöms kunna leda till resurskrävande åtgärder såsom utbyte av byggnadsdelar. Det bidrar i sin tur till en risk för ökat klimatavtryck i samband med nyproduktion och transporter av nya byggnadsdelar. För att motverka denna risk bör Boverket särskilt ges i uppdrag att beakta LCA-perspektivet vid beräkning av olika klimatåtgärder i den handbok för stödets genomförande som Boverket ska utarbeta. Boverkets

handledning bör även beakta varsamhetskravet och förvanskningförbudet, så att bebyggelsens kulturvärden tillgodoses.

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att leda och samordna klimatarbetet, men ansvaret är gemensamt. I Klimat- och energistrategin för Stockholms län 2020 lyfts hållbar konsumtion som en viktig faktor för att nå målet om nettonollutsläpp av växthusgaser år 2045. En successiv övergång till en cirkulär ekonomi är nödvändig och bygger på att sluta kretslopp, resurseffektivitet och återanvändning. Åtgärder krävs i alla sektorer och värdekedjor och behöver beakta både det som sker inom och utanför länet. Omställningen till en cirkulär bygg- och anläggningssektor innebär att det byggmaterial som redan finns i omlopp behöver återbrukas. Genom resurssnåla förbättringsåtgärder på befintliga byggnadsmaterial såsom fönster och dörrar kan såväl klimatskärmen förbättras, kulturhistoriska värden tillvaratas och åtgärden bidra till nettonollutsläpp av växthusgaser.

Länsstyrelsen bedömer att samtliga berörda myndigheter behöver arbeta med tidiga informationsinsatser gentemot fastighetsägare i syfte att minska målkonflikter och finna balans mellan målet att spara energi och att bevara kulturvärden i det befintliga byggnadsbeståndet. Det finns idag omfattande kunskap och metoder för att arbeta med energieffektivisering i äldre byggnader, men det behövs kompletterande information och riktlinjer som vänder sig mot villaägare. Genom tidiga informationsinsatser finns möjlighet att systematiskt sortera bort åtgärder som inte är lämpliga och identifiera de åtgärder som bäst passar byggnaden i fråga.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med handläggare Mimoza Subasic som föredragande. I den slutliga handläggningen har också klimat- och energisamordnare Per-Anders Persson och länsantikvarie Heidi Vass medverkat.